

oblast in silo, duševna izobrazba je bila podrejena le redovnosti, moč cerkve je rastla in rastle, dokler ni dosegla vrhunca, ki mu je sledil globok padec. Zloraba verskih svetinj je povzročila čiščenje, započeto po Martinu Lutru, ki mu ni bil namen vsjarjeti novo vero, temveč si je le prizadeval povesti sv. cerkev nazaj k evangeliju, pravemu krščanskemu življenju.

Torišče cerkvenega delovanja je danes postalo pretesno. Prosta narava, nekdanja kristusova učilnica, ne odgovarja njegovim naslednikom, cerkve so pretesne, šolski pouk verouka jim ne zadostuje. Odrašenik Kristus, ki je prerodil vse človeštvo ni deloval v šolah, ne s spisi, ampak z živo besedo, s svojim preprostim in potrpežljivim, vzglednim življenjem, s svojo smrtjo. On se ni zadovoljil z zunanjo pobožnostjo, firizejskim sploševanjem obredov, hotel je prenoviti le notranjost ljudi.

(Dalje prihodnjič.)

Pomoč umirajočim Goričanom!

Neodrešena domovina.

Ta zemlja nosi naš pečat,
naš znoj in našo kri.
Iz njenih lesov smo zibke tesali
in vanjo dragim grobove kopali.
Srce smo v ljubezni nji zapisali.
Premila zemlja naš dom si ti,
naš dom ostani do konca dni.

— r Prosvetno delo na tržiških tleh. Dramatični krožek v Šklednju je otvoril letošnje sezono z uprizoritvijo Vošnjakove drame »Lepa Vida«.

— Šentjakobska čitalnica uprizori v kratkem Finžgarjevo delo »Razvaline življenja«. Čitalnica naznanja, da je zopet otvorila svojo knjižnico, ki vedno posluje vsako nedeljo dopoldne. Čitalnica se pripravlja na uprizoritev domačega umotvora »V kraljestvu palčkov«. — Odbor »Glasbene Matice« je sklenil otvoriti orglarsko šolo in tečaj za zborovodje. Plemenita kulturna stremjenja, katera zaslužijo vsestransko podporo.

— r Knjige za Slovence na Koroškem. »Gospodarski zvon« je postavil v Ljubljani ličen zaboj v obliki hišice z napisom »Darujte knjige za koroške Slovence«. Zaboj je pred Prešernovim spomenikom. Primerno bi bilo slične naprave postaviti v vseh večjih krajih in propagirati darovanje knjig.

Brez Trsta naša svoboda ni popolna!

Vestnik meščanskih šol.

— c Zakon o meščanskih šolah. »Nar. Prosveta« poroča: Komisija Glavnog Prosvetnog Saveta izradila je nacrt zakona o gradanskim šolama, koji će odmah po dovršenju projekta o uredjenju Glavnog Prosvetnog Saveta, biti uzet u pretres.

Rešimo teptano Istrol

Vestnik učit. ženskih roč. del. in gospodinjstva.

— r Namen posvečuje sredstva. (Sandalozen slučaj.) V nekem kraju Savinjske doline službuje učiteljska žena — mati dveh sinov. eden je visokosolec — že 18 let kot učiteljica ženskih ročnih del. V tem kraju je napravilo 18-letno kmečko dekle meseca junija t. l. v Ljubljani izpit za ž. r. d. za ljudske šole. Njena predizobrazba je domača dvorazrednica. Le ta hoče sedaj izpodlesti svojo bivo učiteljico ter se poslužuje pri tem sledečih sredstev: Kmalu po prestalem

izpitu pošlje nadržitelja dotičnega kraja k možu omenjene učiteljice ž. r. d. prosit če bi hotela le-ta odstopiti službo novopečeni kandidatini, kar je seveda ta odklonil, ker še imata z ženo skrbeti za dva sinova in je to sedaj v teh mizernih časih absolutno nemogoče. Ker pa ni šlo z lepa, skušilo se je z grda! Vpreglo se je takoj domači kraj, šolski svet, — menda — sigurno s pomočjo že omenjenega tov. nadržitelja. — ki je takoj zaprosil pri višjem šolskem svetu za razpis omenjene službe ter podprl svojo prošnjo z raznimi argumenti. Vprašal bi sedaj. Se li zato pripušča kandidatini z nekvalificirano predizobrazbo k izpitu za ž. r. d., da delajo potem zuna in v javnosti nepotrebno vznemirjenje, razburjanje zagovarjanje in pisanje, hoteč izpodlesti že stare izkušene učiteljice ž. r. d., četudi so celo učiteljske žene ki imajo skrbeti že za otroke. Zares lepo napredujemo v 20. stoletju v domači svobodni državi. In za taka dela se kvalificirajo še celo tovariši solovodje, kar je seveda še lepše. Nadaljnih komentarjev menda ne bo treba?

Zahtevajmo Dalmacijo z vsemi otokli!

Iz Jugoslavije.

— r Zahteve državnih nameščenecov od vlade. Posebna delegacija, ki je bila izvoljena na kongresu državnih nameščenecov 29. in 30. oktobra, je izročila članom vlade in parlamentarnim klubom resolucijo, ki obsega pereče zahteve državnih uradnikov in nameščenecov. Resolucija se glasi: V sled poziva Glavnega Saveza državnih uradnikov in uslužbenecov, sestali so se zastopani po svojih delegatih, državni uradniki in uslužbenci vse kraljevine dne 29. in 30. oktobra 1922 v Beogradu kjer so, pretresaioč težki in žalostni svoj položaj konstatirali sledeče: V zlic izjavam gospoda predsednika kraljevske vlade in načelnikov poslanskih klubov v Narodni skupščini ob priliki lanskoletnega kongresa, da je njihova vroča želja da se vprašanje državnih nameščenecov v interesu države same reši čim prej mogoče; v zlic obečanju odgovornih faktorjev, da se prične v najkrajšem času reševati to vprašanje — in to vprašanje, ki je po mišljenju odgovornih činiteljev in vse javnosti eno najbolj perečih državnih zadev, niti do danes, po pretoku štirih let našega ujedinjenja ni še rešeno, zato zahtevamo vsi državni uradniki in uslužbeni najenergicnejše:

I.

Da se zakon o službeni pragmatiki, s katerim se urejajo gnotni in pravni odnošaji državnih uradnikov in uslužbenecov v vsej kraljevini reši zakonodajnim potom še v tej seziji, in sicer na prvih sejah Narodne skupščine.

II.

Da se takoj ukine omejitev družinskih draginjskih doklad za vse one nameščence, ki so s to omejitvijo prizadeti in da se vsota tako skrčenih doklad takoj izplača naknadno vse od onega meseca, od katerega naprej so bili prizadeti oškodovani.

III.

Da se takoj odredi, da se izplača enkratni nabavni prispevek vsem državnim uradnikom in uslužbenecem, to pa še v mesecu novembru t. l. Ta enkratni prispevek mora znašati: za samce 4000 Din,

njo roke. Tudi deklamator naj brzda svoje telo v toliko, da ga doživetje pesnitve ne tira v prekomerno kretanje. Na noben način se ne sme premakniti z mesta, na katerem pa naj stoji čisto neprisljano, ne pa trdo in krčevito. V kretnjah je deklamator prostejši nego recitator, ali tudi on se naj zaveda vedno resnice, da je v vsaki umetnosti utis tem večji, čim enostavnejša so sredstva njenega izražanja.

To se zdi skoraj kot protislovje: na eni strani zahtevano od prednašatelja, da se naj poglubi v pesnitev in da svojemu doživetju izraza, na drugi strani, pa mu ne pustimo, da se razmahne, kolikor ga v to čustvo v njem žene. Ali to je ravno del bistvenega svojstva vsake umetnosti, da se hote izogiblje vsemu kar žali naš estetični čut, to se pravi, čemu se naša notranjost upira, kar odklanja kot nekaj neprijetnega — nelepega. To brzdanje naše telesnosti, to eliminiranje vsega onega materialnega, kar za jasen umetniški izraz ni neobhodno potrebno, daje duševnosti umetnine toliko večje globine. To je ona plemenitost, ki jo diha vsaka prava umetnina . . .

Da navežem zopet na ono, kar sem rekel o ritmu, ki je ogrudje pesnitve in ki je ravno tako doživljen kakor vsebi-

za oženjene brez otrok 5000 Din, in za oženjence z otroki 6000 Din.

IV.

Da se uredi drag. doklade vseh državnih uradnikov uslužbenecov in upokojencev v vsej kraljevini, in sicer na ta način, da se uvede stanarina tudi za one pokrajine, kjer dosecaj ni bila v veljavi in da se izplačuje stanarina tudi neukaznim nastavljenecem vse kraljevine.

V.

Da se zakon o draginjskih dokladah predrugači in da se dopolni s sledečimi določbami:

1. Osebnne in družinske doklade se zvišajo za 100 odstotkov;
2. doklade so za vse okraie in za vsa mesta v kraljevini enake;
3. žene v državni službi, ki so poročene z državnim uradnikom ali nameščencem, dobivajo polne osebnne draginjske doklade;
4. državnim uradnikom in uslužbenecem (nameščencem) v južni Srbiji se zvišajo njihove specialne doklade tako, da dobijo mesto teh, kot specialno doklado za 50 odstotkov povišane draginjske doklade po novem zakonu.

VI.

Da se stanovanjski zakon z dne 31. decembra 1921, ki stopi dne 1. januarja 1923 v veljavo odgodi dotlei da dobijo državni uradniki in uslužbeni stanarino po novem zakonu o državnih uradnikih in ostalih uslužbenecov po »gradjanskem redu«.

VII.

Da se izplača vojna odškodnina vsem oškodovancem v teku šestih let po načelih, ki so donešeni v projektu Glavnega Saveza državnih uradnikov in uslužbenecov, v »zakonskem predlogu o vojni odškodnini« ki temelji na uredbi o povrnitvi vojne škode z dne 30. junija 1920.

Ako kraljevska vlada in Narodna skupščina izpolni želje, izražene v tej resoluciji, napravi najvažnejši korak k notranji konsolidaciji državne uprave; v nasprotnem slučaju pa mora vlada in Narodna skupščina prevzeti pred javnostjo prav vso odgovornost za vedno jače in silnejše moralno in materialno propadanje svojih uslužbenecov, tedaj tudi za vedno jačji nered v državni upravi.

— r Odstop predsednika UJU Mih. Joviča. Dosedanji predsednik UJU, tov. Mih. Jović, ki je vodil zagrebško in sarajevsko državno skupščino UJU je podal ostavko na svoje predsedniško mesto UJU. Razlogi so zgolj družinskega značaja zaradi bolezni ki mu onemogočujejo poslov v tej meri, kakor bi sam hotel. Nar. Prosveta piše o njegovem stališču: »On smatra da danas u vremenu kad se pored činovničkog zakona izrađuju i svi ostali prosvetni zakoni, predsednik Udruženja mora biti najaktivniji i sa toga položaja bititi na straži opštih interesa učiteljstva i osnovne nastave. Sa tih razloga on i želi na taj položaj dođe drugi kome će prilike dopuštati da se sa što većom snagom posveti ovoj teškoj dužnosti, koja je puna časti, ali i velike moralne odgovornosti.« — Pri ponovnem konstituiranju je Glavni Odbor izbral za predsednika UJU tov. Milutina Stankovića, dosedanjega člana Gl. Odb. in urednika Narodne Prosvete ter člana Glavnega Prosvetnega Saveta. — Ob tej priliki moramo povdariat, da ima tov. Jović v preteklosti velike zasluge za učiteljski stan.

na umetnine, naj opozorim na to, kako vsestransko bogat je lahko pravi jezikovni pouk, če se zavedamo, da se isti zakon v tesni zvezi med vsebino in formo zasledi lahko tudi v resnicah etičnega gledanja človekovega življenja. Prvo sta čustvo in notranji glas, kako ravnaš prav in kako ne, in šele potem, ko si poskušaš razložiti bistvo tega čustva in poslušáš besede svojega notranjega glasu, vidiš, kako je vsako pravo moralno dejanje čudovito skladen del vzvišenega lika čiste duševnosti.

Po vsem tem je jasno, da se bo gojenec takšnega bogatega jezikovnega pouka vedno veselil in mu odprl svoje srce na stečaj. Ne bo ga vabila narava iz zaduhle učilnice, pozabil bo za čas pouka nanjo, kajti v šoli se mu bo odpirala druga, višja narava, narava duše.

Da je imel Cankar prave vzgojitelje v šoli ne bi bil izrekel sledečih trdih in trpkih besed: »Dali so me v šolo, v ono pusto, srepogledo, od vseh strani zadelano, kjer ni ne solčnega belega proda, ne razbitih loncev, ne luknjastih ponev, ne pipev brez ročnika in kapeljnov še celo ne. Samo trde človeku nerazumljive besede so tam in velike črke, na črno tablo zapisane!« . . .

bil je odličen borec za učiteljske pravice in ideale; častno mesto mu bo dana pa tudi v zgodovini našega stanu, kot predsedniku UJU. — Na mnoga leta!

— r Cankarjevi »Hlapci« in naše uradništvo, posebno učiteljstvo. — Pod tem naslovom prinaša 251. št. »Napreja« poročilo nekega I. H. o predavanju, ki ga je imel g. Zvonimir B. preteklo soboto v Mestnem domu. V poročilu se nahaja odstavek: »Teško je bilo za učiteljstvo očitanje nekega državnega poduradnika, ki je z ogorčenjem povedal, da je neki odbornik Učiteljskega društva kot delegat na seji Osrednje Zveze državnih nameščencev govoril proti izplačanju draginjskih doklad poduradnikom. — Z vsu pravico smemo tako postopanje imenovati hlapčevstvo najpodlejšje vrste nič ni boljše od »hlapcev« v Cankarjevih Hlapcih.«

Odločno konstatiram, da vsebuje zgoraj navedena trditve gladko izmišljeno laž. Na nobeni seji nisem povzdignil glasu proti upravičenim zahtevam nižjega državnega uradništva, karmiv sakačaslahko potrdi predsedstvo Osrednje Zveze, dalje vsi gg. odborniki, kar bom tudi zahteval, čim se vrne predsedstvo iz Beograda.

Čudim se taki drznosti, s katero se hoče zavajati tisto maloštevilno javnost, ki prihaja k predavanjem g. Zvonimira B. in očitati nenavzočim popolnoma izmišljene izjave.

V tem zmislu tudi vztrajam pri izjavi, da bi mi bilo za take vrste predavanja žal 3 Din, ker se nočem pridružiti vrsti onih ki zahtevajo po predavanjih, ki jih prireja g. Zvonimir B. in njegova družba — vstopnino nazaj. — R. D.

— r Novi prosvetni zakoni, Nar. Prosveta poroča: Kao što je već čitaocima poznato pre izvesnog vremena izrađeni su projekti zakona o osnovnim, srednjim i višim školama. Sad se u Gl. Prosvetnom Savetu dovršava projekt zakona o učiteljskim i gradanskim školama. Na taj način imaćemo projekte za celokupnu prosvetnu reformu, koji će svi odjednom biti upućeni Parlamentu na rešenje. — Želeli bi bilo da se ti zakoni predlože tudi širši strokovni javnosti. Od naše strani smo ponovno stavili to zahtev, zato odklanjamo vsako načeljno odgovornost v tem pogledu in obžalujemo, da se hoče učiteljstvo staviti pred izvršeno dejanje.

— r Matične knjige za leto 1922. Šolska Matica izda za leto 1922. štiri knjige in sicer: 1. Zbornik, 2. Fink, Ukoslojve zemljejepija, 3. Pivko - Schaup, Telovadba III. zvezek, 4. Benkovič: Rastlinski imenik. — Poverjeniki se naprošajo, da pobere članarino in jo z imeniki vred pošljejo na naslov Matice v Ljubljano vsaj do 10. decembra t. l. Članarina znaša za leto 1922, 20 Din, dijaki plačajo polovico. Ustanovniki plačajo enkrat 400 Din; stari ustanovniki morajo doplačati enkrat 200 Din ali pa vsako leto polovico letnine. Vsak učitelj in učiteljica naj smatra za svoje dolžnost, biti član Slovenske Šolske Matice! — Pavel Plesničar, t. č. blagajnik Slov. Š. M., Ljubljana, Komenskega ul. 8.

Tridesetletnico svojega znanstvenega literarnega delovanja praznuje dr. Fran Derganec, primarij deželne bolnice v Ljubljani. Dr. Fr. Derganec je bil tudi sotrudnik naših strokovnih listov in so njegovi članki vzbujali vedno občo zanimanje. S posebnim zanimanjem je dr. Derganec zasledoval vedno gibanje učiteljstva in posebno mu je bila na srcu izobrazba učiteljstva v modernih smereh in narodno-prosvetno delo učiteljstva. Tridesetletnice se spominja »Slov. Narod« v posebnem podlistku, kjer našteva nekatere njegove važnejše razprave n. pr.: 1. »Darwin«, Jug, 1901. — 2. »Vera in politika«, Ibidem. — 3. »Razvoj krščanstva«, lb. — 4. »Etična kultura«, lb. — 5. »Idealizem« Ljubljanski Zvon 1902. — 6. »Henri Bergson«, lb., 1917. — 7. »Akademija«, Učiteljski Tovariš, 1918. — 8. »Vivizem«, lb. — 9. »William James«, Popotnik, 1919. — 10. »Kulturni socializem«, Učiteljski Tovariš, 1919. — 11. »René Descartes« Ljubljanski Zvon, 1919. — 12. »Začarani svet«, Popotnik, 1920. — 13. Filozofski slovar«, Popotnik od 1920 in dalje. — 14. »Evgjenika«, Sokolski glasnik, 1920. — 15. »Nadžlovek in vsečlovek«, Slov. Narod, 1920. — 16. »Dr. Fr. Veber, Popotnik 1921. — Ob 30 letnici želi, da bi zbral svoje razprave in jih izdal v enotnem sistematičnem delu, da z njim dvigne skeptično in materijalistično mladino in preustroji to mentaliteto v duhu idealizma in kulturnega solidarizma. — Tej želji se pridružujemo tudi mi, izražajoč jubilarju iskrene čestitke ob tej priliki!